

Käteisen käyttö ja saatavuus;

Käteistyöryhmän raportti
26. lokakuuta 2017

Maksuneuvoston kokous

Kari Takala
Rahahuolto-osasto
Suomen Pankki

1. Käteisen käytön nykytila Suomessa

Käteisen käyttö on laskenut trendinomaisesti lähestulkoon samaa tahtia kuin korttimaksut ovat kasvaneet, mutta ei aivan täysin. Vuoden 2009 taloustaantumassa korttimaksut supistuivat selvästi voimakkaammin kuin käteisen käyttö, koska suurimmista kestopavarahankinnoista tingittiin. Käteisen saatavuuden muutokset ovat myös ajoittain kiihdyttäneet siirtymää käteisestä korttimaksuihin, kuten vuonna 2004, jolloin automaattiverkko supistui selvästi. Viime vuosina käteisen käyttö on vähentynyt tasaisemmin, vaikka automaattiverkkoa on karsittu nopeammin.

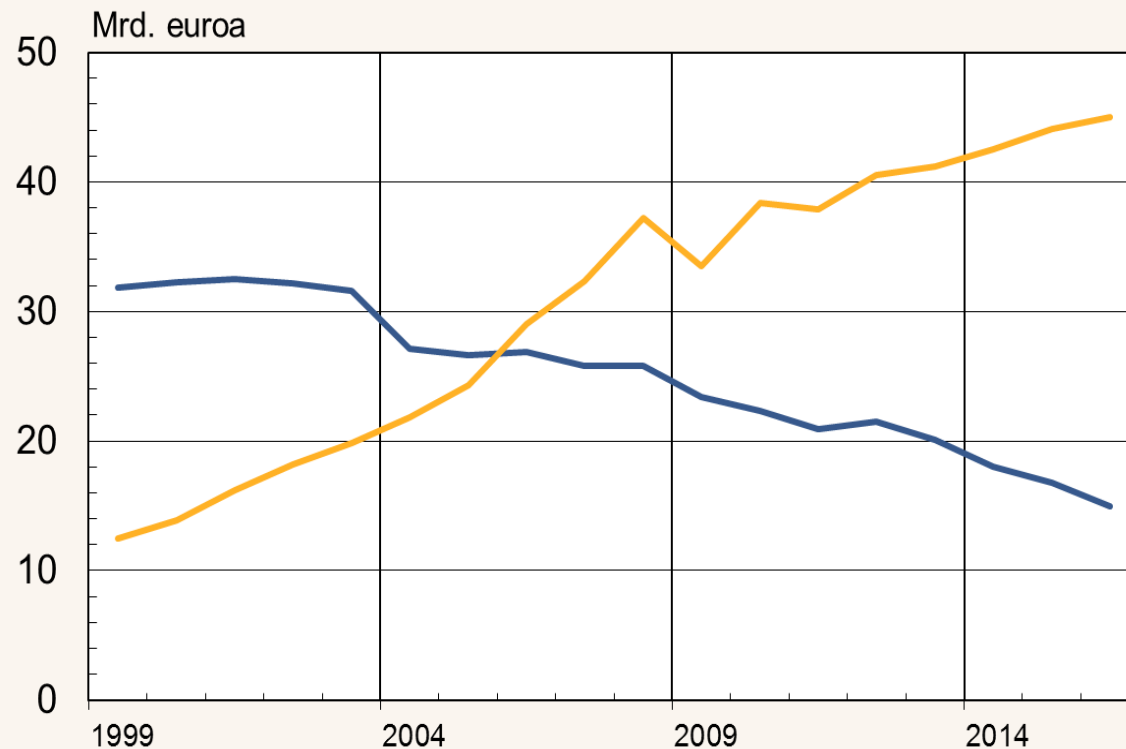

Käteisen käyttö ja korttimaksut ovat pitkälti vaihtoehtoisia maksutapoja vähittäismaksuissa

Käteis- ja korttimaksujen eurosummat Suomessa

— Käteismaksujen arvioitu vuosisumma, mrd. euroa

— Korttimaksujen euromääräinen arvo ilman kaupan kortteja, mrd. euroa

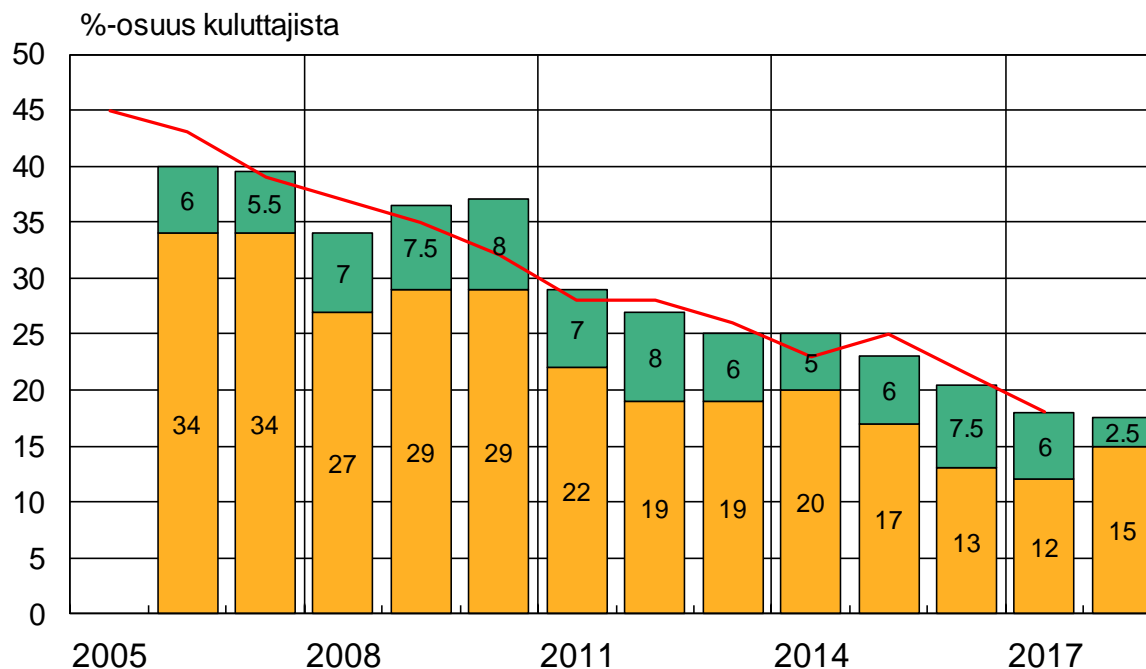
Lähde: Finanssialan keskusliitto ja Suomen Pankki.

FA:n ja Suomen Pankin käteiskyselyt ovat olleet myös samansuuntaisia käteisen käytön suunnan suhteen

Käteisen pääasialliset käyttäjät SP:n ja FA:n kuluttajakyselyissä

- Puolet SP:n kuluttajakyselyn käteisen ja korttien sekakäyttäjistä, %-osuus
- Suomen Pankin kuluttajakyselyn pääasialliset käteiskäyttäjät, %-osuus
- Tavallisimmin käteisellä maksavien osuus FA:n kuluttajakyselyssä, %-osuus

Lähde: FK ja Suomen Pankki.

Käteisen käytön syistä Suomessa (SP:n kyselyt 2007, 2014 ja 2016)

Käteisen käytön syiden vertailua vuosina 2007, 2014 ja 2016			
Lähde: Suomen Pankin Kuluttajakyselyt			
	2007	2014	2016
	% vastaajista	% vastaajista	% vastaajista
Käteisen käyttömahdollisuudet ovat laajemmat	12.9	7	6
Käteisen käyttö on sujuvaa ja nopeaa	18.9	13	10
Käteisen käyttö on anonyymiä (nimetöntä)	0.6	2	2
Käteisen käyttö pysyy paremmin kontrollissa	12.6	11	8
Käteinen sopii myös henkilökohtaisiin tulonsiirtoihin	2.4	5	8
Käteisen nosto pankkiautomaatista on ilmaista	0.8	0	1
Käteinen sopii pieniin maksusuorituksiin	24.7	27	33
Käteisen käyttö pienissä erissä on turvallisempaa	2.2	4	2
Sattuu olemaan käteistä/nostanut automaatista		18	13
Tapa ja tottumus, ei halua maksaa kortilla	6.2	6	7
Kortti ei kelpaa (esimerkiksi torilla)	7.1	22	17
Kortti ei toimi/Kortinlukija ei toimi		1	
Tankkaus/bensaa käteisellä		1	
Käteistä on mukana/lompakossa			3
Kortti ei mukana/ei omista korttia			2
Käteisen käyttö ulkomailla/lomilla			1
Muu syy	11.6	3	14
Ei osaa sanoa (EOS)	0	5	5
Vuosien 2014 ja 2016 kyselyissä useampi kuin yksi vastaus sallittiin.	100	125	132

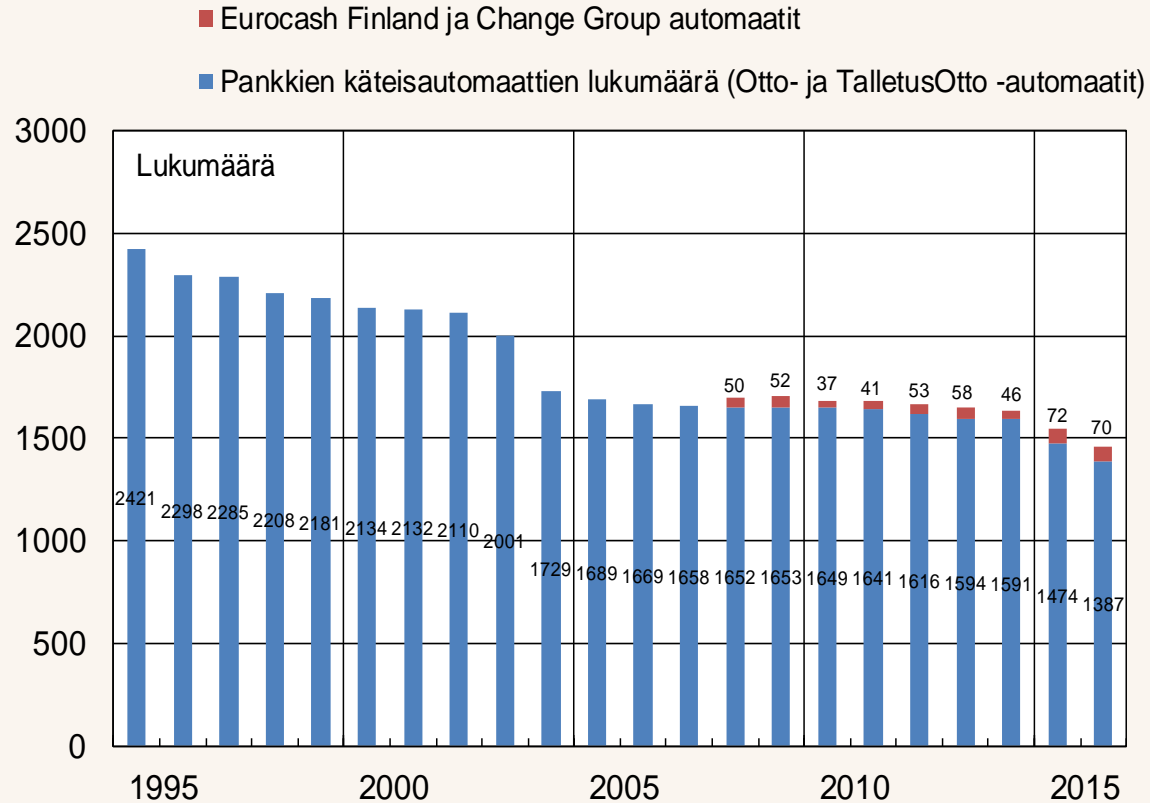
2. Käteisen saatavuuden viimeaikaiset muutokset

Käteisen jakelukanavista tärkeimmässä eli ATM-jakelussa on tapahtunut/tapahtumassa muutoksia, pankkien käteisen konttorijakelu supistunee edelleen ja kauppojen kassoilla tehdyt käteisnostot tn. kasvavat, mutta jäävät oletettavasti edelleen arvomääräisesti eräänlaiseksi käteisen jakelun tukitoiminnaksi haja-asutusalueilla

Käteisen automaattijakeluverkosto Suomessa

Pankkien yhteinen ATM-verkosto ja muut käteisautomaatit

Lähteet: Automatia Pankkiautomaatit Oy, Eurocash Finland ja Change Group.

Tyytyväisyys käteisen jakelun automaattiverkoston tiheyteen

(Lähde: SP Kuluttajakyselyt)

Onko pankkiautomaatteja Suomessa mielestäsi liikaa, sopivasti, vai liian vähän?

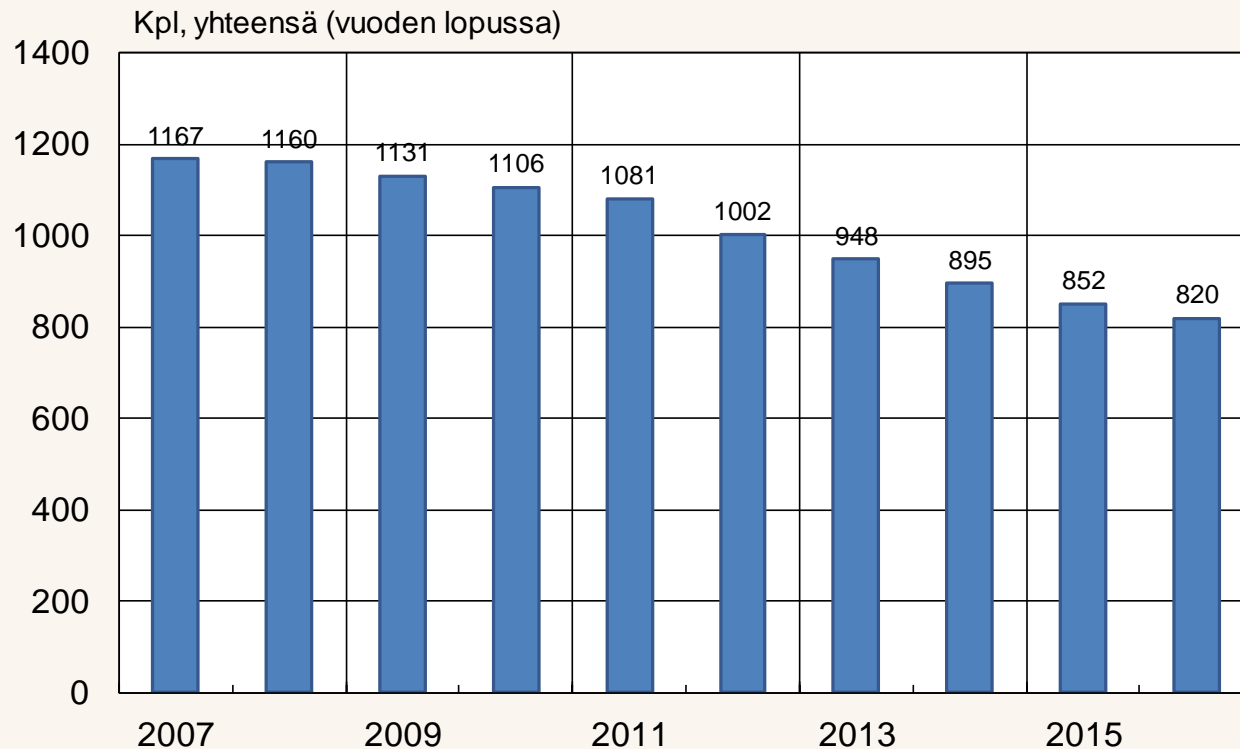
%-vastaajista	2007	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Liikaa	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
Sopivasti	73	71	67	75	63	69	71	67	67	72	62
Liian vähän	25	25	31	23	33	27	27	30	31	26	35
Ei osaa sanoa	2	3	3	2	3	4	2	3	2	2	3
	100	99	101	100	100	100	100	100	100	100	100

Lähde: Suomen Pankin Kuluttajakyselyt, eri vuodet, viimeisin vuoden 2018 kysely tehty poikkeuksellisesti Lokakuussa 2017.

Automation rahahuoltoverkostossa olevat pankkikonttorit laskeneet jo pitkään

Automation rahahuoltojärjestelmässä olevien pankkikonttoreiden lukumäärä

Lähde: Automatia Pankkiautomaatit Oy.

Kuluttajien tyytyväisyys käteisen saatavuuteen yleisesti Suomessa vielä hyvä (FI: 84 %, Lokakuu 2017)

Oletteko tyytyväinen käteisen yleiseen saatavuuteen (pankkiautomaateista, pankkikonttoreista, kaupoista)?											
%-vastaajista	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Kyllä	85	84	79	87	88	86	92	87	88	86	84
Ei	11	12	15	10	9	12	8	11	11	12	14
Ei osaa sanoa	4	3	5	3	3	1	1	2	1	2	2
	100	99	99	100	100	99	101	100	100	100	100

Lähde: Suomen Pankin kuluttajakysely, eri vuodet (vuodet kyselyajankohdan mukaan pl. 2018 lokakuussa 2017).

Mitkä rakenteelliset tekijät vähentävät käteisen käyttöä?

- Vähittäismaksujen osuus kuluttajien kokonaiskulutuksesta vähenee; **kuluttajat siirtyvät enemmän verkkokauppaan** ja kasvokkaisten maksujen osuus kaikista maksuista supistuu.
- Tyypillisesti (fyysisten) **käteismaksuina maksettujen kulutuserien osuus** kotitalouksien kulutusmenoissa **vähenee** jatkossa. Asumismenojen nousu rajoittaa muun kulutuksen kasvua.
- Käteisen kilpailijana toimivien sähköisten **kortti- ja mobiilimaksujen tekniset ominaisuudet ovat kehittyneet** ja kehittyvät edelleen mm. nopeuden (pin-varmennus), lähimaksun kätevyuden (NFC-luenta) sekä turvallisuuden (älypuhelimien turvavarmennus) ja budjettihallinnan (appsit) avulla.
- **Käteismaksuille on joissakin maissa euroalueella asetettu enimmäisrajoituksia** sen harmaan talouden (ohimyynti) käytön vuoksi, sekä suuria seteliarvoja (kuten euroalueella 500€setelit) poistetaan kierrosta terrorismin rahoituksen ja rikollisen toiminnan estämiseksi.

Mitkä taustatekijät taas ylläpitävät käteisen suosiota?

- Käteinen ei ole pelkästään maksuväline, vaan se on samalla myös **varallisuuden hallussapitomuoto**
- Käteismaksujen selvitys on välitöntä ja käteinen on **likvidein** kuviteltavissa oleva **varallisuuserä**
- Käteinen tarjoaa ainoana laillisenä maksuvälineenä täyden **suojan talletuspankkien maksukyvyttömyydeltä** ja konkurssiriskiltä sekä negatiivisilta talletuskoroilta
- Käteisen käytölle **ei saa asettaa lisäkustannuksia**
- Käteisen käyttö on sen aitoustehtekijöiden vuoksi turvallista ja peruuttamatonta sekä **paremmin hallittavaa sen fyysisen luonteen vuoksi.**
- **Joissakin maksuympäristöissä käteistä on hankala korvata** sähköisillä maksutavoilla; henkilöiden väliset maksut, rahasiirrot alaikäisille, pankkitilittömien maksut, pienet lahjoitukset, tasarahamaksut nopeita jne.

Tiivistelmä: Maksutapojen muutoksia vuoteen 2020 - mennessä

- Käteisen **kotimainen maksuvälinekäyttö supistuu** edelleen jopa kiihtyvästi kun lähimaksukortit korvaavat käteismaksuja. Käteisen matkailukäyttö pysyy pidempään merkittävänä.
- Uudet mobiilimaksutavat **syrjäyttävät** myös **käteisen käyttöä**, vaikka ne korvaavat tulevaisuudessa ensisijaisesti muovikortteja.
- Mobiilimaksutavat luovat kokonaan **uudenlaisia maksamisen käyttötapoja**, jotka muuttavat jonkin ajan kuluttua maksuympäristöä. Maksukortti siirtyy älypuhelimeen tai maksut siirtyvät tilisiirroksi, joka tapahtuu puhelinosovelluksen avulla.
- Käteisen luonteenomainen ominaisuus on **anonyymius** sekä **riippumattomuus** kiinteistä **maksupisteistä**. Anonyymiudella ei ole Suomessa laajaa kysyntää.
- **Virtuaalimaksutavat saattavat korvata osan sähköisistä maksuista**, mutta niistä tuskin kasvaa teknisistä syistä massamaksutapoja.